

Дээрх баримтуудыг нягтлан дүгнэвээс бидний өвөг дээдэс хүртэл харь улсын хэлийг чухалчлан үзэж эл талын мэдлэг боловсролтой хүмүүсийг сургаж бэлтгэж байсан баялаг туршлагатай ажээ. Иймд монголын гадаад хэлний сургалт бол эртний түүхтэй агаад наанадаж дундад зуун цаанадаж хүннүгийн үеэс эхлэн тооцогдох ёстой ажээ.

Олон Улсын Харилцааны Дээд Сургууль

АЛТАН АРСАМЖ

АЛТАН АРГАМЖ

VOL.3

1/2000

БОЛЗМОЛ ХЭЛНИЙ ТУХАЙ

**МУИС, ОУХС-ийн багш
С.Сүхээ**

Шинжлэх ухаан техникийн үсрэнгүй хөгжлийн эрин үед нийгмийн хэл шинжлэлийн гүйцэтгэх үүрэг улам бүр өсөн нэмэгдэх хандлагатай болж байна. Үүний нэг тод жишээ бол эрдэмтэд хэлийг хүн төрөлхтөний галцхүү харилцааны хэрэглүүр биш харин аливаа нэг улс орны хөгжил, түүний ард олны оюуны болон техникийн үйл ажиллагааг цаашид боловсронгуй болгох арга хэрэгсэл болгон авч үзэж байгаад оршино.

XX зууны 70-аад оноос эхэлж улмаар 80-аад онуудад эрч хүчээ авч байгаа манай гаригийн ихэнх орныг хамарсан нийгмийн дунд хурдацтай дэлгэрч буй зохиомол (болзомол) хэл нийгмийн хэл шинжлэлийг тойрон гарсангүй. Энэ бүгд нь нийгэм хэл хоёрын харилцан уялдаа холбоог зайлшгүй судлан үзэх нийгмийн хэл шинжлэлийн хойшлуулшгүй гол асуудлын нэг болон гарч ирэв. Нийгмийн хэл шинжлэлийн нэг салшгүй салбар нь нийгмийн аялгуут хэл бөгөөд түүнд хамаарагдах зохиомол хэл болох этгээд хэл нь олон орны эрдэмтдийн анхаарлын гадуур өнгөрөх ёсгүйг харуулах болжээ. Гаж буруу үг хэллэгээс (англиар-слэнг, оросоор блат буюу фэня г.м.) бүтдэг этгээд хэлийг манай хойд хөрш орны эрдэмтэд хэдийнээ судалж ирсэн хэдий ч эрчимтэй судалгааг 1980-аад оны дунд үеэс эхэлсэн билээ. Манай орны хувьд нийгмийн хэл шинжлэлийн энэ салбарт цагдаагийн дээд

сүрдүүлийн хууль зүйн ангид гэмт хэрэгтнүүдийн этгээд үг хэллэг (жаргон)-ийг үздэгээс гадна манай улсын тусгай албаны хэрэгцээнд зориулсан 200 орчим үг хэллэгтэй жижиг тайлбар толь хэвлэн гаргаж байсныг эс тооцвол дорвитой хийсэн судалгааны ажил төдийлөн их биш юм. Хийсэн судалгаанаас үзэхэд гэмт хэрэгтэй ба нийгмийн доторхи гаж буруу ёс суртахуунтай хэсэг бүлэг хүмүүсийн хоорондох харилцаанаас үүссэн хоёр мянга гаруй үг хэллэг монгол хэлэнд энэхүү зохиомол (болэмол) хэлийг бий болгож байна.

Этгээд хэл нь жинхэнэ зохиомол (болэмол) хэл бөгөөд түүнийг францын нэрт зохиолч В.Гюгогийн хэлснээр нийгмийн харш бүлэг болох жинхэнэ хулгайч нарын (арга, аргатайм) хэл юм. Учир нь эл үг хэллэг ял эдэлж гарсан этгээдүүдийн ярианы хүрээнээс хальж орчин цагийн ярианы хэлэнд нэвтэрч нэн ялангуяа залуучуудын бараг өдөр тутмын хэрэглээ болон хувирчээ. Гэмт хэрэгтний этгээд үг хэллэгүүд нь эхлээд цөөн хүний хүрээнд хэрэглэгдэж байснаа хожим нь нийтийн хүртээл болох хэм хэмжээнд ордог байна. Энэ нь нийгэм, олон түмэнд соёлжих боловсроход хөнөөл учруулаад зогсохгүй бүр эсрэг үр дагавартай байдаг. Учир нь эл үг хэллэг өөрийн хүрээнээс хальж нийтэд нэвтрэхдээ гол төлөв хүмүүжил, ухамсарын төвшин дорой залуучуудын сагсуурах, гайхуулах, тэр ч бүү хэл олон нийтийн амгалан тайван байдлыг алдагдуулах, айлган сүрдүүлэх хэл болдог байна.

Манай улсын гэмт хэрэгтнүүдийн этгээд үг хэллэгүүдийг хэрэглэгч хүмүүсийн байдлаар нь авч үзэхэд:

1. чөлөөтэй яваа гэмт хэрэгтнүүдийн этгээд үг хэллэг
2. мөрдөнд байгаа хэрэгтнүүдийн хэллэг
3. ял эдэлж байгаа ялтангуудын хэллэг
4. хулгайч нарын хэллэг
5. биеэ үнэлэгч хөнгөн явдалт эмсийн үг хэллэг
6. архичдын үг хэллэг
7. мөрийтэй тоглогчдын хэллэг

8. хар захын дамчдын хэллэг гэх зэргээр ангилж болох юм.

Гэвч энэ ангилал болэмол шинжтэй юм, учир нь дээрх үг хэллэгүүд нь нэгээс нөгөөдөө шилжих явдал өргөн дэлгэр бий.

Этгээд гаж үг хэллэгийг аливаа нэг улс орон, ард түмэн хэрэглэхийг эртнээс ихэд цээрлэн иржээ. Үүний нэг тод жишээ бол: Их эзэн Чингис хаан түмтийн жанжинг зохицгий үгээр харааж ярилаа гэж хар гэрт хорьж шийтгэж байжээ. Францын император нэгдүгээр Наполеон Бонапарт хээрийн хуралд өөрийн нэг жанжинг бүдүүлгээр ярилаа гэж хөөн гаргаж фельдмаршал цолыг эргүүлэн хураан авч байжээ. Орос оронд нэгдүгээр Пётр хаан хараалын үг хэлсэн хүнд 5 кг жинтэй түүхай (медаль) бүр сарын хугацаатай хуэүүнээс нь зүүж залхаадаг байжээ. Гэвч үг түүхайг зүүсэн хүн 2-3 хоногоос илүү даан явж чаддаггүй байжээ. Ийнхүү хүн төрөлхтөн гаж буруу, этгээд үг хэлнээс ариун сайхан үндэснийхээ хэлийг цэвэрлэж байжээ. Харамсалтай нь олон оронд үеэ өнгөрөөсөн тайчих урлаг (стрелтиз шоу), эр эмийн харьцааг өргөн дэлгэр сурталчилсан сонин хэвлэл, порно кино, биеэ үнэлэгчдийн цэцэрлэг, арьс өнгөний өвчин, зодоон, архидалтын үүр болсон пивоны бар зэрэг амьдралын эрзэн бараан газрууд манайд борооны дараах мөөг шиг оглноор бий болж байгааг манай хууль хяналт, цагдаагийн удирдах байгууллагын ноёддууд, олон түмэн, эрдэмтэн мэргэдийн анхаарах цаг нэгэнт болжээ.